

SECTION 6. ART AND CHALLENGES OF CULTURE GLOBALIZATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-545-7-8>

VISUAL STRATEGIES OF ABSTRACTION IN UKRAINIAN POSTMODERN ART AND THEIR INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ART SCHOOL

ВІЗУАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ АБСТРАКЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОСТМОДЕРНЬОМУ МИСТЕЦТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ШКОЛИ

Misiuk A. V.

*Postgraduate student
Kharkiv State Academy of Design
and Arts
Kharkiv, Ukraine*

Місюк А. В.

*аспірант,
Харківська державна академія
дизайну і мистецтв
м. Харків, Україна*

Вступ. Постмодерне українське мистецтво характеризувалося багатоманітністю художніх підходів, які поєднували абстракцію, цифрові технології та інтертекстуальність. Абстрактні тенденції в українській художній школі розвивалися в межах ширших культурних процесів, що сприяли інтеграції національного мистецтва в міжнародний контекст. Б. Бакіров та Д. Петренко досліджували, як українська візуальна культура адаптувалася до глобального мистецького дискурсу, наголошуючи на зростаючій ролі постмодернізму та значенні абстрактних форм як засобу культурної комунікації [1, с. 91–110].

Питання постмодернізму у викладанні образотворчого мистецтва та іноземних мов у Новій українській школі досліджувала А. Фрумкіна [2, с. 579–594], що свідчить про ширше проникнення постмодерних підходів у мистецьку освіту. О. Гальчук аналізувала проблему ідентичності в українській та турецькій літературах і її відображення в образотворчому мистецтві через використання абстракції як напрямку художнього висловлювання [3, с. 80–92].

М. Ковальова, З. Алфьорова, Л. Соколюк, О. Чурсін та Л. Обух розглядали питання цифрової еволюції мистецтва та становлення метамодернізму, наголошуючи на важливості використання новітніх

технологій у художньому процесі [4, с. 114–123]. О. Лібедієва, Р. Пильник, І. Брижата, І. Павельчук, Л. Гарбузенко та І. Бартєнєва досліджували постмодернізм як світоглядну основу для розвитку мистецько-педагогічної компетентності майбутніх викладачів образотворчого мистецтва [5, с. 393–411], що підтверджувало важливість постмодерних підходів у підготовці нового покоління художників.

Проблеми та перспективи розвитку українського мистецтва в умовах воєнного стану досліджували О. Мосендз, Ю. Філімонова-Златогорська, Г. Панків, К. Банникова та О. Власюк, зазначаючи, що сучасні художники застосовували абстракцію як засіб вираження соціальної напруги та колективного досвіду [6, с. 74–83]. О. Павленко, А. Вишневецька, О. Фартушка, Н. Михайлова, Д. Малий та І. Цурканенко характеризували роль педагогіки дисенсусу у формуванні професійної компетентності фахівців мистецьких спеціальностей, підкреслюючи значення постмодерних методів навчання, що сприяли розширенню абстрактного мислення [7, с. 358–374].

Т. Павлова у своїй докторській дисертації аналізувала творчість українських художників рубежу ХХ–ХХІ століть, зокрема представників Харківської школи, які активно експериментували з абстрактними формами [8, с. 383]. В. Сидоренко досліджував питання репрезентації культурного героя та персонажа в сучасному українському мистецтві, що виявлялося в трансформації традиційних образів через абстрактні композиційні рішення [9, с. 345–356].

Т. Житник, В. Хвіст, С. Білан та Я. Харченко звертали увагу на проблеми художньої культури й мистецької освіти в контексті подій 2022 року, зазначаючи, що українські митці все частіше звертаються до абстракції як способу осмислення суспільних змін [10].

Таким чином, можна констатувати, що абстракція в українському постмодерному мистецтві слугувала не лише художнім прийомом, а й засобом культурного самовираження, що впливає на розвиток національної художньої школи.

Результати дослідження. Українське постмодерне мистецтво зазнало глибоких змін у візуальних стратегіях, що спричинило трансформацію традиційних підходів до художнього вираження. Однією з ключових тенденцій стало активне використання абстракції, яка давала художникам змогу досліджувати нові форми естетичного висловлення та відрефлексувати суспільні, політичні й культурні зміни. Візуальні напрями абстракції, що набули розвитку в постмодерному мистецтві, не лише впливали на творчість окремих митців, а й визначали еволюцію національної художньої школи. Актуальність цієї теми зумовлювалася зростанням інтересу до постмодернізму в контексті українського мистецтва, а також потребою осмислення

новітніх художніх практик, що розвивалися в умовах суспільно-політичних трансформацій. Абстракція в українському постмодерному мистецтві була способом виходу за межі традиційних формотворчих принципів. Вона ставала засобом експериментування з кольором, фактурою, композицією та взаємодією елементів у просторі. Художники активно зверталися до абстракції, за допомогою якої передавали емоційні та концептуальні аспекти творів, відмовляючись від прямої предметності. Такий підхід можна було спостерігати у творчості митців, які працювали з техніками абстрактного експресіонізму, «кольорових полів» та інших напрямів, що ґрунтувалися на постмодерних методах художнього вираження. Глобальні тенденції в мистецтві кінця XX – початку XXI століття суттєво вплинули на еволюцію підходів до абстракції у візуальному мистецтві.

Українські художники поступово інтегрувалися у світовий мистецький контекст, адаптуючи міжнародні художні практики до національної традиції. У цей період спостерігалось поєднання абстрактних форм із соціально-критичними, культурологічними та філософськими наративами, що відображалися у творчості українських митців. Абстракцію часто використовували як інструмент переосмислення історичних подій, національної ідентичності та колективної пам'яті. Окремим аспектом розвитку абстракції в постмодерному українському мистецтві було застосування цифрових технологій та мультимедійних засобів. Новітні форми мистецтва, такі як цифровий живопис, відеоарт, інсталяція та перформанс, сприяли розширенню можливостей абстрактного висловлення. Цифрові технології надавали художникам можливість створювати складні композиції, у яких абстрактні форми взаємодіяли з динамічними візуальними ефектами, звуком та інтерактивними елементами. Такий підхід формував новий мистецький дискурс, у якому абстракцію використовували не лише як спосіб художнього вираження, а і як інструмент дослідження соціальних і культурних змін.

Вагомим чинником формування національної художньої школи стала інтеграція методологічних підходів до абстракції в систему мистецької освіти, що сприяло їх адаптації та розвитку у професійному середовищі. Постмодерні підходи до навчання сприяли переосмисленню академічних традицій і впровадженню нових методів викладання образотворчого мистецтва. Освітні заклади почали приділяти більше уваги експериментальним технікам, творчим пошукам і концептуальному аналізу художніх практик. Важливу роль у цьому процесі відігравала педагогіка дисенсусу, що ґрунтувалася на діалозі, критичному мисленні та індивідуальній творчій свободі студентів. Застосування абстракції в постмодерному мистецтві оновило тради-

ційні художні практики. Це, з одного боку, давало змогу розширити виражальні можливості мистецтва, а з іншого – відкривало нові способи інтерпретації культурної спадщини. Багато українських художників поєднували абстрактні форми з елементами народного мистецтва, традиційної орнаментики та символічних образів, створюючи унікальну візуальну мову. Така синтезація традиційного та сучасного слугувала збереженню національної ідентичності в умовах глобалізації.

Вагому роль у розвитку абстракції в українському мистецтві відігравали суспільно-політичні події. Зокрема, Революція гідності, збройний конфлікт на сході України та повномасштабна війна 2022 року суттєво вплинули на художні практики. Багато митців використовували абстрактні форми для вираження емоційного стану, протесту або відображення соціальної напруги. У цей період зросла популярність експресивних абстракцій, у яких домінували динамічні лінії, контрастні кольорові рішення та символічні композиції. Абстрактні напрями в українському постмодерному мистецтві мали неабияке значення для формування нового художнього мислення. Вони сприяли експериментуванню, інтеграції міжнародних тенденцій у національний контекст, розвитку мистецької освіти та збереженню культурної ідентичності. Абстракція стала не лише естетичним явищем, а й засобом рефлексії над суспільними змінами, історичними подіями та особистими переживаннями митців. У підсумку можна стверджувати, що розвиток абстрактних стратегій у постмодерному мистецтві призвів до оновлення української художньої школи, роблячи її більш відкритою до нових форм вираження та глобальних художніх тенденцій.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі візуальних стратегій абстракції в українському постмодерному мистецтві як ключового фактора формування сучасної національної художньої школи.

Висновки. Уперше систематизовано абстрактні художні практики в контексті постмодернізму та їхнього впливу на мистецьку освіту, культурну ідентичність і соціокультурні трансформації в Україні. Дослідження розкриває механізми інтеграції абстракції в сучасний мистецький дискурс, зокрема через цифрові технології, мультимедійні засоби та взаємодію з традиційною українською художньою культурою. Запропоновано новий підхід до розгляду абстракції як засобу не лише естетичного, а й концептуального висловлення, що відображає динаміку суспільних і політичних змін в Україні.

Література:

1. Bakirov B., Petrenko D. Contemporary Ukrainian visual culture on the way to the international cultural space. *Perspektywy Kultury*. 2023. Vol. 41(2/2). P. 91–110.
2. Frumkina A. Postmodern Principles in Integrated Teaching of Foreign Languages and Fine Arts to Primary Learners in the New Ukrainian School. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2021. Vol. 13(4). P. 579–594.
3. Halchuk O. “An Artist With Trauma” in Search of Identity: The Postmodernist Options in Ukrainian and Turkish Literatures. *Respectus Philologicus*. 2023. No. 44 (49). P. 80–92.
4. Kovalova M., Alforova Z., Sokolyuk L., Chursin O., Obukh L. The digital evolution of art: current trends in the context of the formation and development of metamodernism. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(56). P. 114–123.
5. Liebiedieva O., Pylnik R., Bryzhata I., Pavelchuk I., Garbuzenko L., Bartienieva I. Postmodernism as a Worldview in the Context of Formation of Artistic and Pedagogical Competence of Future Teachers of Fine Arts. *Postmodern Openings*. 2022. Vol. 13(3). P. 393–411.
6. Mosendz O., Filimonova-Zlatohurska Y., Pankiv H., Bannikova K., Vlasiuk O. Problems and prospects of the development of Ukrainian art (realities of martial law). *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(58). P. 74–83.
7. Pavlenko O., Vyshnevetska A., Fartushka O., Mykhailova N., Malyi D., Tsurkanenko I. Formation of Specialists’ Professional Competence in Art Specialities Using the Pedagogy of Dissensus: Features of a Development of the Postmodern Society. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2023. Vol. 15(2). P. 358–374.
8. Pavlova T. Avant-garde in the fine art of Kharkiv in the XX century: Dissertation for the Doctor of Arts degree. *Lviv National Academy of Arts*. Lviv, 2018. 383 p.
9. Sydorenko V. Cultural Hero and Personage: Representation in Contemporary Visual Art of Ukraine. *Journal of History Culture and Art Research*. 2020. Vol. 9(4). P. 345–356. URL: <https://surl.li/vxnott> (date of access: 08.03.2025).
10. Zhytnik T., Khvist V., Bilan S., Kharchenko J. The problem of art culture and art school in the concern of the events in Ukraine in early 2022. *Cuestiones Políticas*. 2022. Vol. 40(75). URL: <https://surl.gd/mugkuh> (date of access: 08.03.2025).